

Департамент культури, національностей, релігій та
охорони об'єктів культурної спадщини

Одеської обласної державної адміністрації
Одеська обласна універсальна наукова бібліотека
ім. М. Грушевського

Науково-методичний відділ

ШКЛУВАЛЬНА РАДА: СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК БІБЛІОТЕКИ ГРОМАДИ

Методичні поради

Одеса
2022

Сьогодні бібліотеки змінюють свою роль – із книгосховищ стають центрами розвитку громад, просторами, де відбувається активна соціальна взаємодія та громадотворення. Природнім стає процес зворотного впливу: бібліотеки змінюють громади, а громади в свою чергу змінюють бібліотеки відповідно до запиту та потреб мешканців громади. На відміну від світового досвіду, практика залучення мешканців до управління бібліотеками на даний час не є поширеною в Україні.

Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про бібліотеки і бібліотечну справу" № 5002 (Прийнятий за основу проект Закону 08 вересня 2021 року) вперше в історії розвитку українських бібліотек пропонує поняття Піклувальної ради (стаття 19). Згідно законопроекту, засновник бібліотеки може створити **Піклувальну раду бібліотеки як дорадчий колегіальний орган, основним завданням якого є сприяння розвитку бібліотеки.**

Створення такого дорадчого органу дасть змогу громаді впливати на розвиток бібліотеки: формувати стратегію, адвокувати потреби бібліотек, залучати додаткові ресурси, поширювати інформацію про діяльність та привертати ширшу увагу до діяльності та важливості бібліотек в громадах.

У світі культура участі громади в управлінні бібліотеками є розвиненою і має більш ніж сторічну історію. Наприклад, Американська асоціація піклувальників бібліотек була створена ще у 1890 році. Друзі бібліотек у Великій Британії можуть простежити своє походження ще з часів Єлизаветинської епохи. У Франції перша група була заснована в 1913 році для підтримки Національної бібліотеки Франції. В США діє національна мережа «Об'єднані для бібліотек» (United for Libraries www.ala.org/united), що єднає ентузіастів та прихильників, які вірять у важливість бібліотек як соціальних та інтелектуальних центрів громад. «Ніхто не має потужнішого голосу, ніж ті, хто користуються бібліотеками, збирають для них гроші та керують ними.

Піклувальна рада розробляє стратегію розвитку бібліотеки, шукає додаткові ресурси для розвитку бібліотек, захищає інтереси бібліотек та користувачів, відіграє роль «місточка» між громадою та бібліотеками.

Що важливо, Піклувальна рада складається з добровольців, які працюють безкоштовно на благо бібліотек та громад.

Світовий досвід із багаторічними традиціями залучення мешканців до управління бібліотеками має стати орієнтиром для розвитку.

Піклувальна рада бібліотеки – це колегіальний орган, що утворюється за рішенням засновника на визначений строк та сприяє виконанню перспективних завдань, залученню фінансових ресурсів для забезпечення діяльності з основних напрямів розвитку і здійсненню контролю за їх використанням.

Цей колегіальний орган сприяє ефективній взаємодії публічної бібліотеки з філіями або бібліотек Територіальної громади з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадськістю, громадськими об'єднаннями, юридичними та фізичними особами.

У своїй діяльності Піклувальна рада керується Конституцією України, законами України з відповідної сфери діяльності, зокрема законом України (із змінами та доповненнями) «Про бібліотеки та бібліотечну справу», спеціальними законами, іншими нормативно-правовими актами та положенням про Піклувальну раду. Піклувальна рада щорічно, а на вимогу депутатів селищної (сільської, міської ради) – у встановлений нею термін, звітує про результати діяльності на сесії ради.

Основними завданнями та функціями Піклувальної ради слід вважати внесення пропозицій до планів роботи публічної бібліотеки територіальної громади (з філіями), сприяння вирішенню перспективних завдань її розвитку, участь у визначенні стратегії розвитку, взаємодія з органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, організаціями, установами, закладами, підприємствами, громадськими організаціями, юридичними та фізичними особами, спрямована на забезпечення належної матеріально-технічної бази, сприяння залученню додаткових джерел фінансування, участь у затвердженні кошторису бібліотеки, здійснення контролю за виконанням кошторису,

Піклувальна рада систематично вивчає діяльність бібліотеки та подає її керівнику пропозиції щодо осучаснення діяльності, також сприяє соціально-правовому захисту працівників бібліотеки.

Піклувальна рада створюється і припиняє свою діяльність рішенням ради територіальної громади відповідно до чинного законодавства і діє відповідно до положення про неї.

Як приклад надаємо **«Положення про піклувальні ради установ та закладів соціального захисту, освіти, культури, фізкультури та спорту Новогуївинської селищної ради Житомирського району Житомирської області» № 876, затверджене 19 грудня 2021 року (<https://novoguyvynske-miskrada.gov.ua/news/1640350440/>)**.

Даного часу звертаємо увагу бібліотечних працівників на одне з головних завдань, що поставлено перед бібліотечними працівниками у воєнний час: розширення уваги до реалізації стратегії розвитку читання, перетворення бібліотечних просторів у території безпеки, комфортних зустрічей, уваги до кожної людини особисто, допомога за необхідністю психологічної підтримки, розвиток бібліотечного волонтерства.

Бібліотеки є центрами інформації і тому у їх книжкових фондах не можуть зберігатись і популяризуватись книги, видані країною-агресором. У звільненні наших бібліотек від цих видань мають надати допомогу члени піклувальних рад.

Указом Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021 уведено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки» та затверджено Стратегію інформаційної безпеки.

У процесі актуалізації бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України у складі бібліотечних фондів рекомендовано не залишати видання:

1) зміст яких порушує вимоги частини третьої статті 2 Закону України «Про захист суспільної моралі», а саме:

- які пропагують війну, національну та релігійну ворожнечу, зміну шляхом насильства конституційного ладу або територіальної цілісності України;
- які містять виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії російської федерації проти України, у тому числі шляхом представлення збройної агресії російської федерації проти України як внутрішнього

конфлікту, громадянського конфлікту, громадянської війни, заперечення тимчасової окупації частини території України;

- які глорифікують осіб, які здійснювали збройну агресію російської федерації проти України, представників збройних формувань російської федерації, іррегулярних незаконних збройних формувань, озброєних банд та груп найманців, створених, підпорядкованих, керованих та фінансованих російською федерацією, а також представників окупаційної адміністрації російської федерації, яку складають її державні органи та інші структури, функціонально відповідальні за управління тимчасово окупованими територіями України, та представників підконтрольних російській федерації самопроголошених органів, які узурпували виконання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України, у тому числі шляхом їх визначення як «повстанці», «ополченці», «ввічливі військові люди»;

2) внесені до Переліку книжкових видань, зміст яких спрямований на ліквідацію незалежності України, пропаганду насильства, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини, що ведеться Державним комітетом телебачення і радіомовлення України та оприлюднюється на його офіційному вебсайті за посиланням: <https://cutt.ly/CHD24vq>;

3) внесені до Переліку видавничої продукції держави-агресора, на ввезення якої надано відмови у видачі дозволів на підставі негативних висновків експертної ради Держкомтелерадіо у зв'язку з невідповідністю видань Критеріям оцінки видавничої продукції, що ведеться Державним комітетом телебачення і радіомовлення України та оприлюднюється на його офіційному вебсайті за посиланням: <https://cutt.ly/IHD9wm3>;

4) автора (одного з авторів), яких внесено до Переліку осіб, які створюють загрозу національній безпеці, що ведеться Міністерством культури та інформаційної політики України та оприлюднюється на його офіційному веб-сайті за посиланням: <https://cutt.ly/SHD9ogQ>;

5) до видавців або авторів яких застосовано спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) відповідно до рішень Ради національної безпеки і оборони України, прийнятих згідно з Законом України «Про санкції» та уведених в дію відповідними Указами Президента України, зокрема видавництв Эксмо, АСТ, Центрполиграф, Издательський дом «Питер», Яуза, Яуза-пресс, Вече, Алгоритм, Книжный мир (позиції 20-28 додатку 2 до рішення Ради національної безпеки і оборони України від 19 березня 2019 року «Про застосування, скасування та внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)», введеного в дію Указом Президента України від 19 березня 2019 року № 82/2019);

б) автори яких публічно підтримали агресію російської федерації проти України, інформація про що міститься у відкритому доступі в мережі Інтернет.

Бібліотечні працівники мають просити членів піклувальних рад виражено допомогти у звільненні книжкових фондів від літератури, що протирічить головним завданням бібліотек, як інформаційних та популяризаторських центрів. Методика списання надана бібліотекам у відповідних методичних рекомендаціях.

Пропонуємо Піклувальній раді у вирішенні питань актуалізації бібліотечних фондів працювати у **координації з радою по комплектуванню**.

До Піклувальної ради бібліотечні працівники мають звертатись і у питаннях сприяння оновленню книжкових фондів згідно з міжнародними нормативами – 5 % щорічно, закупівлі не менше ніж 0,25 примірника книги на кожного мешканця громади за кошти місцевого бюджету.

Члени Піклувальної ради допомагатимуть бібліотекам у організації і проведенні зустрічей, теж спрямованих на реалізацію Стратегії розвитку читання.

Саме ці активні друзі бібліотеки допоможуть зробити кожен заклад плацдармом безпеки і впевненості у воєнний час і продовжать допомагати бібліотекам у часи Перемоги.

ПКЛУВАЛЬНА РАДА: СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК БІБЛІОТЕКИ ГРОМАДИ

[Текст] : метод. поради / Департамент культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одес. облдержадмін., Одес. обл. універс. наук. б-ка ім. М. Грушевського, Наук.-метод. від. ; [упоряд. Ю. С. Амельченко ; комп'ют. набір Ю. С. Амельченко ; заг. редагування О. М. Ласкевич ; відп. за вип. О. А. Булгакова]. – Одеса, 2022. – 7 с. – 15х21,5. – 40 прим.: б. ц.

© ОУНБ

Зам. № 29 від 01.06.2022 р.

Тираж 40 прим.